

הכנה לחופשת הקיץ במבט חברתי

מדריך יישומי למורה לליווי תלמידים

עם אתגרים חברתיים לקראת החופשה

מבט קטן בעיניים, חיוך שמבין,
"ראיתי אותך השנה, שתדע ותאמין.
יש בך כח מיוחד, אני גאה בך כל כך" –
משפט אחד קצר, שממנו לא נשכח.

והנה הקיץ הגיע, החופש הכבד,
אך הוא כבר לא לבד, הוא לא מפחד.
כי הכלים שנתת לו, כצידה למסע,
היו לו לעוגן בכל מה שנסה.

בכל רגע שקט, כשהרגיש שם לבד,
הוא נזכר במורה שנתנה לו יד.
מחזה של קשר, בסופו של מרוץ,
נתנה לו כח שעזר לו לפרץ.

מסדרון רועש, השעה כבר מתאחרת,
סוף שנה והסוללה נגמרת.
בין דפי הסכום, הטפסים, האריזות,
המחשבות כבר עיפות ועמוסות.

והוא שם עמד, בפנה, בלי לדבר,
מחזיק את התיק ומנסה להתחבר,
דחוי או שקוץ, בלי חבר או שתף,
מביט בשעון, מפחד ונרגש.

היית יכולה להמשיך ולפסע,
יש עוד מאה משימות, אין זמן לנגע,
אך עצרת לרגע, הנחת הכל בצד,
ונגשת אליו – המבגר המשמעותי האחד.

הקדמה

צוות חינוכי יקר, הקשר האישי שרקמתם עם התלמיד לאורך השנה הוא העוגן המשמעותי ביותר עבורו, והכלי החזק ביותר שיש לכם כדי להשפיע על החוויה שלו בחופש הגדול.

עבור הילד אתם המבוגרים המשמעותיים שרואים אותו. מדריך זה נועד לצייד אתכם בכלים פרקטיים ובתוכנית פעולה ממוקדת צעד אחר צעד – כדי לייצר עבורו גשר בטוח, יציב ומקדם אל חופשת הקיץ.

בחרו 2-3 תלמידים וחשבו מהו האתגר החברתי העיקרי שלהם?

התלמידים ה"שקופים"

1. מייצרים נראות

1. שיחת הכנה עם התלמיד

1. שיחת הכנה עם ההורים

התלמידים שחווים דחייה חברתית

1. שיחת הכנה עם התלמיד

1. שיחת הכנה עם ההורים

עבודה כיתתית -

1. רעיונות להכנה חברתית לקראת הקיץ

2. פעילות לחיזוק השייכות

חלק ג': שיחת פרידה והענקת עוגן קונקרטי ("צידה לדרך")

- "גם כשאנחנו לא נתראה כל יום, אני עדיין זוכרת אותך ומאמינה בך מאוד."
- "המכתב הקטן הזה שכתבתי לך הוא הצידה לדרך שלך לקיץ. אם יהיה לך רגע מאתגר בחופש, אני רוצה שתפתח ותקרא אותו כדי לזכור מה אני רואה בך ושאני..."
(לציין את נקודות החוזק שוב במכתב).

חלק ב': מיפוי עוגנים חברתיים והרחבת המבט אל מחוץ לכיתה

- "יש מישהו מהכיתה שנעים לך איתו, גם אם אתם לא חברים קרובים?"
- "ספר לי על חברים מחוץ לבית הספר - חבר מהחוג או מהשכונה שם אתה מביא לידי ביטוי את ה..." (ציינו את התכונות הטובות שלו בקשר הזה).
- "עם מי מהמשפחה אתה יכול לדבר כשקשה?"
- "איזה תחביב או כישרון תרצה לפתח בקיץ? איך תעשה זאת? כשאתה עוסק במשהו שאתה טוב בו ונהנה ממנו, הילדים מסביב רואים אותך ואת היכולות שלך בצורה אחרת לגמרי."

חלק א': פתיחה, שיקוף חוזקות ורפלקציה על השנה

- "חשבתי עליך לקראת הקיץ, ורציתי להגיד לך ששמתי לב השנה ל..."
(ציינו חוזקה ספציפית ואמיתית).
- "מה אתה לוקח איתך מהשנה הזו? במה אתה גאה בעצמך, גם אם זה מרגיש לך דבר קטן?"
- "ספר לי על פעם אחת השנה שהיה לך קשה עם מישהו - מה עשית?"
(מתוך התשובה שלו, שקפו לו את הבחירה החכמה או את שיקול הדעת שהפגין).
- "אני מחפשת מישהו שיהיה אחראי על X לקראת סיום שנה. חשבתי עליך ונראה לי שאתה מתאים מאוד כי [סיבה ספציפית]. מה דעתך? היית רוצה לקחת את זה על עצמך?"

הצלחת השיחה לא נמדדת בכמות המילים של התלמיד. עצם יצירת המרחב הבטוח, הקשב, וההזמנה לשיח - הם אלו שנחרתים אצלו כחוויה מגינה ומחזקת.

חלק א': פתיחה ושיקוף חוזקות

- "פנית אליכם כדי לחשוב יחד איך למנף את חופשת הקיץ ולייצר עבורו מרחב של הנאה, התפתחות והצלחה."
- "השנה ראיתי כמה הוא... [לציין חוזקה ספציפית: יצירתי, בעל יוזמה, רגיש, סקרן]. זה כוח מדהים שלו שכדאי להמשיך לפתח בקיץ. בעזרת חוג, למידה עצמאית, יצירה וכדומה."

חלק ב': הבית כעוגן וחוף מבטחים בקיץ

הקיץ הוא הזדמנות מעולה לקחת פסק זמן משגרת הלימודים ולהתמקד בקשר איתכם בבית. חוויית השייכות והזמן המשותף שלכם יחד – טיולים, שיחות או פשוט להיות יחד – הם המטען הרגשי הכי חזק שלו. הבית הוא המקום שבו הוא יכול להרגיש בטוח ומוערך, וזה הבסיס לכול."

חלק ג': המלצות מעשיות לקיץ

- **עוגני שגרה ומסגרת:** ילדים מרוויחים מהקיץ כאשר קיימים עוגנים קבועים של שגרה לאורך השבוע, כמו פעילות אחת או שתיים קבועות. רצף קבוע של מפגשים יוצר תחושת יציבות, מקל על ההתארגנות ומסייע לשמירה על תחושת רצף בין ימי החופשה.
- **חוגי עניין כמרחב טבעי:** "הקיץ הוא הזדמנות מצוינת להשתלב בחוג המבוסס על תחום שהוא באמת אוהב וטוב בו. בסביבה חדשה, החיבור עם ילדים אחרים קורה מעצמו דרך העניין המשותף."
- **חיזוק עוגנים משפחתיים או קיימים:** "החופש הוא זמן מעולה לחזק קשרים מחוץ לבית הספר, כמו בן דוד, שכן או קשר משפחתי עוטף שמעניקים המון ביטחון. (אם המורה יודעת על קשר כזה): הוא הזכיר לטובה את [שם], אולי שווה לתכנן איתם מפגש קטן בקיץ."
- **יצירת הזדמנויות:** "חשוב לאפשר וליצור הזדמנויות טבעיות – ללכת יחד לפארק, לבריכה, או לחוג. הנוכחות במרחבים כאלה לצד עוד ילדים מאפשרת לקשרים להיווצר בקצב שלו ובאווירה חופשית ונינוחה."

חלק ד': סיום

"אני שמחה על השותפות איתכם. אני בטוחה שהכלים האלה יעזרו לו לעבור את הקיץ באופן מיטיב יותר ולהגיע מוכן ועם כוחות מחודשים לשנה הבאה."

השיחה אינה מיועדת להגדיר את הילד כ"דחוי" או כ"בעיה חברתית" אלא לחשוב יחד עם ההורים על כלים לקראת הקיץ.

תלמיד "שקוף" שלב 1 - מייצרים נראות

לקראת הקיץ, המטרה היא להעניק לתלמיד "עוגן של ערך" שימנע נסיגה רגשית וחברתית במהלך החופשה כדי לחזק אותו כך שייצא לחופשה בתחושה שהוא חלק בלתי נפרד מהקבוצה.

1. הנכחה ושיקוף בשבועות האחרונים:

תפקיד חברתי ונראות בכיתה: שילוב תפקיד חברתי קטן וקבוע בכיתה או חיבור לתלמיד אחד יציב חברתית. מומלץ להזכיר את השם של התלמיד בהקשר חיובי בשיח הכיתתי, לדוגמה ציינו חוזקות שקטות (כמו הקשבה או התמדה). חשוב שתהיה מחמאה אמיתית ונצפית.

1. תפקידי "מאחורי הקלעים": בטקסי סיום או בפעילויות שיא העניקו לתלמידים מופנמים תפקידים משמעותיים תוך שיח וחשיבה יחד איתם. פעמים רבות הם יעדיפו תפקידים שאינם דורשים עמידה מול קהל, כמו אחריות על מצגת, הגברה או תפאורה.

2. טכניקת ה"פיגומים": אל תפתיעו תלמיד שקט בשאלה מול כולם. גשו אליו קודם בשקט ואמרו: "אשמח לשמוע את דעתך על X בהמשך. תחשוב על משהו קטן להגיד".

תלמיד "שקוף"

שלב 2: שיחה עם התלמיד

חלק ג': סיום והענקת "צידה לדרך"

- **מסר פרידה מעצים:** "רציתי שתדע שאני רואה ומעריכה אותך מאוד. הנוכחות שלך בכיתה משמעותית וחשובה. גם כשאנחנו לא נתראה כל יום בקיץ, אני זוכרת אותך ומאמינה בך."
- **הענקת מכתב ההערכה:** "הכנתי לך מכתב קצר שמפרט את הכוחות שראיתי בך השנה. זו הצידה לדרך שלך לקיץ. בכל פעם שתרצה תזכורת, תפתח ותקרא אותו כדי לזכור כמה אתה מוערך."

חלק ב': בירור החוויה והכנה לקיץ

- "איך היה לך השנה עם החברים בכיתה? היה מישהו שהיה לך נעים איתו במיוחד? זה לא חייב להיות החבר הכי טוב – גם מישהו שהיה לך נעים לשבת לידו או לעבוד איתו."
- "הקיץ הוא זמן מעולה ליהנות מהדברים שאוהבים. חשבת כבר על מישהו מהכיתה או מהחוג שבא לך אולי לפגוש בחופש?"
- אם עולה שם: "זה נשמע מצוין. מה אתה חושב, מתאים לך לשלוח לו הודעה פשוטה כמו 'רוצה להיפגש השבוע?' לפעמים לוקח זמן לענות או שיש תוכניות אחרות, תמיד שווה לנסות."
- אם לא עולה שם: "זה לגמרי בסדר. תראה אם עולה לך מישהו בראש במהלך החופש. לפעמים מספיק אפילו מפגש אחד נעים."

חלק א': פתיחה ושיקוף חוזקות

- **פתיחה נינוחה:** "רציתי לדבר איתך. השנה מסתיימת וחשוב לי לשמוע ממך איך הייתה השנה שלך." (המתינו לתשובה בלי למהר למלא את השתיקה).
- **הצפת כוחות ספציפיים:** "שמתי לב השנה ש... [לציין חוזקה: יכולת הקשבה/רגישות/התמדה/שלווה/עין טובה]."
- זה כוח מיוחד שיש לך ואני מאוד מעריכה אותו."

הצלחת השיחה לא נמדדת בכמות המילים של התלמיד. עצם יצירת המרחב הבטוח, הקשב, וההזמנה לשיח - הם אלו שנחרתים אצלו כחוויה מגינה ומחזקת.

תלמיד שקוף

שלב 3: שיחה עם ההורים

• חלק א': פתיחה ושיקוף חוזקות

- **פתיחה חיובית:** "פניתי אליכם כדי שנחשוב יחד איך למנף את הקיץ ולייצר עבורו מרחב נעים של הנאה, התפתחות והצלחה."
- **הצפת כוחות מהשנה:** "השנה ראיתי כמה הוא... [לציין הצלחה ספציפית: גילה עניין במדע/עזר לחבר בשקט/התמיד]. אלו כוחות מצוינים שכדאי לפתח בחופש."

• חלק ב': הבית כעוגן וחוף מבטחים בקיץ

הקיץ הוא הזדמנות מעולה לקחת פסק זמן משגרת הלימודים ולהתמקד בקשר איתכם בבית. חוויית השייכות והזמן המשותף שלכם יחד – טיולים, שיחות, או פשוט להיות יחד – הם המטען הרגשי הכי חזק שלו. הבית הוא המקום שבו הוא מרגיש הכי בטוח ומוערך, וזה הבסיס להכל."

• חלק ג': גישור חברתי ותחומי עניין

- **המלצה ממוקדת:** "בחופש הגדול הרבה יותר קל וטבעי ליצור קשרים כשהם מצומצמים וממוקדים באחד על אחד. מתוך ההיכרות שלי עם הכיתה, אני ממליצה לבסות לכוון למפגש קטן ונינוח עם [שם של תלמיד או תלמידה]. החיבור ביניהם יכול להתאים מאוד."
- **מרחב טבעי לפיתוח תחומי עניין:** "מומלץ לחשוב על שילוב שלו בחוג או מפגש עם חברים המבוסס על תחום שהוא באמת אוהב וטוב בו. כשהמפגש עם ילדים אחרים נשען על תחביב ועניין משותף, קל וטבעי יותר ליצור קשרים חדשים – כי העשייה המשותפת מנהלת את השיח באופן ספונטני."
- **יצירת יוזמה מובנית ונינוחה:** "אם יש ילד שהוא מעוניין לפגוש במהלך החופש והוא חושש, כדאי לחשוב יחד מה להציע לעשות, לבסח הודעה ביחד או להגדיר מראש מפגש קצר וממוקד."
- **אינטראקציות טבעיות:** "החופש מאפשר לנצל סיטואציות יומיומיות בגינה הציבורית, בבריכה או אצל משפחה כדי לעודד אותו להצטרף למשחק או לבקש עזרה מחברים, כשאתם נמצאים שם ברקע כעוגן, כגיבוי ובסביבה הבטוחה שלו."

• חלק ד': סיום

"אני שמחה על השותפות איתכם. אתם מכירים אותו הכי טוב, ואני בטוחה שהכלים האלה יעזרו לו לעבור קיץ נהדר ולהגיע מוכן ועם כוחות מחודשים לשנה הבאה."

השיחה אינה מיועדת להגדיר את הילד

כ"דחוי" או כ"בעיה חברתית" אלא לחשוב

יחד עם ההורים על כלים לקראת הקיץ.

עבודה כיתתית 1 - הכנה לקיץ

החופש הגדול הוא זמן למנוחה ולכיף, אבל גם זמן שבו חשוב לזכור לשים לב אחד לשני. לפעמים דווקא בקיץ יש ילדים שפחות מזמינים אותם, פחות פוגשים אותם או שפשוט "נעלמים" מהקבוצה. אפשר להפוך את הקיץ להזדמנות לחיזוק החיבורים בכיתה - דרך יוזמות קטנות של הילדים עצמם.

רעיונות שאפשר להציע לכיתה:

☀ לעודד אותם לארגן מפגשים עם הזמנות פתוחות בקבוצת הכיתה.

☀ לחשוב בכל פעם: "את מי עוד אפשר להזמין?"

☀ לבחור "שגרירי קיץ" שישימו לב שכולם מוזמנים לפעילות.

☀ להכין בינגו/אתגר קיץ חברתי.

☀ לעודד תלמידים ליזום פעילויות בעצמם.

☀ לחלק את הכיתה לקבוצות קטנות ("קפסולות חברים") ולתאם מפגש אחד במהלך הקיץ.

☀ לקיים "שרשרת הזמנות" שבה כל תלמיד מזמין חבר למפגש ומעביר הלאה.

☀ לבחור "חבר סודי" בקיץ ולבצע פעולה קטנה של קשר או התעניינות.

☀ לחלק את הכיתה לקבוצות לפי אזורי מגורים שיזמו מפגשי גינה אזוריים.

אפשר גם להוסיף מוטיבציה קטנה

אם הכיתה תצליח לשמור על אקלים חברתי חיובי במהלך הקיץ, אפשר לפתוח את השנה עם אחד הרעיונות הבאים:

הפתעה כיתתית

חלוקת ארטיקים/ארוחת בוקר משותפת

פעילות מגבשת

תעודת "כיתה מחברת"

- גם אם תהיה מחנכת חדשה בשנה הבאה, היא תוכל להמשיך את המהלך ולתגמל את הכיתה על שמירה על קשרים חברתיים ושייכות גם במהלך החופש.
- המטרה היא לא מעקב או פיקוח - אלא לייצר תחושה שכיתה עם אקלים חברתי מיטבי היא כיתה ששמה לב לכולם גם בחופש.

עבודה כיתתית 2 - חיזוק שייכות

לצד ההתערבות הפרטנית, יש חשיבות ליצירת שפה כיתתית משותפת המחזקת תחושת שייכות ואחריות הדדית.
המטרה: לבסס תפיסה שלפיה לכל תלמיד יש מקום, גם מחוץ למסגרת הלימודית.

1

שלב א' - זיהוי חוזקות

התלמידים מזהים וכותבים חוזקות חיוביות שראו אצל חבריהם.
כל תלמיד מקבל לפחות 3 התייחסויות משמעותיות.

2

שלב ב' - שיח כיתתי

שיח קצר: מה למדנו על הכיתה? כיצד נראית כיתה שחבריה
רואים אחד את השני? כיצד לשמר זאת בקיץ?

3

שלב ג' - תוצרים כיתתיים

יצירת כרטיסים, שלטים או סטיקרים עם מסרים כיתתיים
שישמשו תזכורת לנורמות גם בקיץ.

“

מדברים בכבוד גם מחוץ לכיתה

“

בכיתה שלנו מזמינים ומכבדים

“

לא משאירים אף אחד לבד

”

אין הכרח להיות חברים קרובים של כולם, אך קיימת **אחריות משותפת** לכך שאף תלמיד לא יישאר לבד. זהו העיקרון החברתי המנחה של הכיתה
גם בתקופת הקיץ.

🧐 נספח 1 - מחפשים מילים טובות

🎯 **מטרת הפעילות:** חיזוק תחושת הערך האישי והנראות החברתית של כל תלמיד בכיתה. יש לוודא שכל תלמיד מקבל לפחות 3 התייחסויות משמעותיות.
כל תלמיד מקבל דף ריק וכותב את שמו בגדול למעלה. הדפים עוברים בין התלמידים וכל אחד כותב תכונה טובה לכל אחד.

טבלת חוזקות לפעילות כיתתית להדפסה 1

זכר

מקשיב לאחרים	יודע לשתף
עוזר לחברים	יודע לבקש סליחה
מדבר בכבוד	נעים להיות לידו
יודע לחכות לתורו	מכבד כללים
משתף פעולה	אחראי
עובד טוב בקבוצה	משקיע
מתמיד	לא מוותר
יצירתי	בעל דמיון
משמח אחרים	מנסה דברים חדשים
מאמין בעצמו	מפרגן לאחרים
שמח בהצלחות אחרים	אכפתי
מתחשב ברגשות החברים	מזמין אחרים למשחק

ניתן להדפיס או להקרין על הלוח ✨

טבלת חוזקות לפעילות כיתתית להדפסה 2

נקבה

מקשיבה לאחרים
עוזרת לחברים
מדברת בכבוד
יודעת לחכות לתורה
משתפת פעולה
עובדת טוב בקבוצה
מתמידה
יצירתית
משמחת אחרים
מאמינה בעצמה
שמחה בהצלחות אחרים
מתחשבת ברגשות החברים

יודעת לשתף
יודעת לבקש סליחה
נעים להיות לידיה
מכבדת כללים
אחראית
משקיעה
לא מוותרת
בעלת דמיון
מנסה דברים חדשים
מפרגנת לאחרים
אכפתית
מזמינה אחרים למשחק

ניתן להדפיס או להקרין על הלוח ✨

הערכה פותחה במחלקה לחינוך לחיים בחברה שבאגף בכיר לחינוך יסודי

**פיתוח וכתיבה: אורית צאירי ושלומציון שטרנברג
צוות היגוי: אורטל ליבנה, איבי זך יצחקי, אבישג צור, מרי גרבי ובתאל גואטה ממנ.**